

Onderzoeken

Abstract

In deze zoekhulp vind je informatie over welke stappen je moet volgen voor het doen van (herkomst)onderzoek naar objecten afkomstig uit een koloniale context en hoe je relevante informatie verzamelt voor je onderzoek.

Welke stappen kan je volgen?

Herkomstonderzoek kan op verschillende manieren worden aangevangen. Afhankelijk van het doel van je onderzoek doorloop je één of meerdere stappen. In de praktijk lopen de onderzoeksstappen in elkaar over en kunnen ze vaak gelijktijdig worden uitgevoerd. Veel onderzoeksstappen staan uitgebreid beschreven in het rapport [*Clues; Research into provenance history and significance of cultural objects and collections acquired in colonial situations*](#) en de publicatie [Herkomstonderzoek naar objecten uit een koloniale context. Een handreiking](#) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Onderaan deze zoekhulp vind je een uitgebreide lijst met relevant naslagwerk.

Stap 1: Collectie-onderzoek

Voor collectiebeheerders:

- Welke delen van de collectie en periodes van verzameling zijn relevant voor nader onderzoek?
- Welke informatie kan voor grote delen van de collectie worden toegevoegd?

Voor onderzoekers:

- Welke collecties zijn bovengemiddeld interessant en waar kwamen de door jou onderzochte objecten doorgaans terecht.
- Welke individuen of instellingen speelden daarbij een rol?

Voor meer informatie over hoe je objecten selecteert voor je onderzoek, zie de zoekhulp [Selecteren en afbakenen](#).

Stap 2: Basisonderzoek

- Het onderzoeken van het voorwerp zelf. Denk hierbij aan herkomstinformatie op het object in de vorm van gebruikssporen, nummeringen en informatiestickers, en de identificatie van de functie en de geografische en culturele herkomst.
- Het raadplegen van de aanwezige collectiedocumentatie, zowel digitaal als op papier.
- Het vaststellen van wie de huidige eigenaar het voorwerp heeft verworven, wanneer en op welke wijze.
- Onderzoek naar de instelling of persoon van wie het voorwerp is verworven, gericht op het vaststellen van diens identiteit, zoals volledige naam, geboorte- en sterfjaar, beroep en plaats van vestiging en levensloop.

Stap 3: Aanvullend onderzoek

In de meeste gevallen zal basisonderzoek niet leiden tot informatie over de manier waarop

het voorwerp uit het gebied van herkomst is meegenomen. Hiervoor is aanvullend onderzoek nodig.

Uit het basisonderzoek komen wellicht één of meerdere personen of instellingen naar voren die met de verwerving van het object zijn verbonden. Een veelgebruikte methode is om het onderzoek te vervolgen door eerst deze personen of instellingen te onderzoeken en daarna steeds verder terug in de tijd te gaan aan de hand van de bronnen die naar voren komen. Een andere methode gaat uit van het voorwerp zelf en de kennis die daarover bij gemeenschappen van oorsprong aanwezig is en van daaruit in de tijd vooruit te werken. Beide methoden kunnen één of meerdere van de volgende stappen omvatten:

- Onderzoek naar voorgaande bezitters en beheerders van het voorwerp.
- Onderzoek naar de wijze van verwerving in de koloniale context en de bredere context waarin dit plaatsvond.
- Onderzoek naar het vroegere gebruik van het voorwerp.
- Raadpleging van gemeenschappen van herkomst en andere deskundigen.

Herkomstonderzoek naar individuele objecten is soms tijdrovend. Het onderzoek kan sneller verlopen als er sprake is van meerdere objecten die op hetzelfde moment verworven zijn. Zeker als er in de onderzoeksbronnen meerdere objecten worden genoemd.

Hoe kom je aan informatie?

Bij herkomstonderzoek naar objecten die zijn verworven in een koloniale context wordt gebruik gemaakt van een divers scala aan bronnen. In het verleden werd doorgaans weinig belang gehecht aan informatie over de herkomst en vroegere eigenaren. Ook gaat het soms om voorwerpen met geringe unieke identificatiewaarde. De informatie bij het object is daarom geregeld summier en niet gericht op de herkomst van het object. Onderzoek dient daarom breder te zijn dan naar documenten die informatie over het eigendom bevatten, zoals testamenten, inventarislijsten en veilingcatalogi. Naast archieven kan ook gebruik worden gemaakt van mondelinge bronnen, zoals deskundigen van binnen en buiten de gemeenschappen van herkomst.

Het ligt voor de hand in ieder geval de archieven te raadplegen van alle instellingen en personen die het object in de loop der tijd in bezit of beheer hebben gehad. Ook bronnen die inzicht geven in de historische context waarbinnen de verwerving plaatsvond kunnen interessant zijn. Tips voor het zoeken in Nederlandse archieven vind je op YouTube-kanaal van het [Kennisnetwerk Informatie en Archief](#). Specifiek voor het Nationaal Archief in Den Haag is de zoekhulp [Hoe doe ik onderzoek in archieven?](#) gemaakt.

Mogelijke bronnen kunnen zijn:

- Documentatie binnen de beherende instelling en voorgaande instellingen die het object enige tijd in bezit hadden.
- Persoonsarchieven en egodocumenten
- Archieven van instellingen en overheden
- Kranten, boeken en tijdschriften
- Beeldmateriaal (bijvoorbeeld foto's en tekeningen)
- Kaarten en plattegronden
- Gemeenschappen in de gebieden van herkomst
- Deskundigen met kennis van het object of het koloniale verleden

De zoekhulp [Bronnen](#) geeft informatie over waar deze bronnen te vinden zijn. Achtergronden van personen, koloniale instellingen en gebeurtenissen kunnen door middel van de [Datahub](#)

worden achterhaald, of elders worden gevonden, zoals op Wikipedia bijvoorbeeld. Houd er rekening mee dat in de Nederlandstalige versie van Wikipedia veelal informatie vanuit een koloniaal perspectief ongefilterd is overgenomen. Het is daarom aanbevolen om ook altijd de versie in de taal van het herkomstgebied te raadplegen.

Een aantal van de Nederlandse bronnen voor herkomstonderzoek naar koloniale collecties is inmiddels gedigitaliseerd, hetgeen het onderzoek aanzienlijk vergemakkelijkt. Digitale databanken worden voortdurend aangevuld. Het kan daarom lonen een onderzoek na enige tijd te herhalen.

Literatuur over het doen van herkomstonderzoek

- Mooren, Jona, Klaas Stutje. [*Clues Research into Provenance History and Significance of Cultural Objects and Collections Acquired in Colonial Situations*](#) (Amsterdam: Rijksmuseum, 2022).
- Pennock, Hanna, Renate Meijer. [*Herkomstonderzoek naar objecten uit een koloniale context. Een handreiking*](#) (Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2025).
- Yeide, Nancy, Konstantin Akinsha and Amy L. Walsh, [*AAM Guide to Provenance Research*](#) (Washington D.C. 2001).
- Lang, Sabine (ed.), [*Guidelines for German Museums. Care of Collections from Colonial Contexts*](#). 2nd Edition (German Museums Association, 2019).
- Deterts, Dorothea (ed.), [*Recommendations for the Care of Human Remains in Museums and Collections*](#) (German Museums Association, 2013).
- Tips over onderzoek in Nederlandse archieven zijn te vinden op de website van [Kennisnetwerk Informatie en Archief](#).
- Specifiek voor het doen van onderzoek binnen het Nationaal Archief is er de zoekhulp [Hoe doe ik onderzoek in archieven?](#).

Related Aids

- [Bronnen](#)
- [Selecteren en afbakenen](#)
- [Verslagleggen](#)

first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-04-25

last edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-12-12